

Piotr KAPUSTA*

**Podstawa wymiaru składek
na ubezpieczenia społeczne pracowników
oraz osób prowadzących pozarolniczą
działalność gospodarczą
i jej kwestionowanie przez ZUS**

Wprowadzenie

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ze stosunku pracy stanowi przychód. Ustawodawca definiuje pojęcie przychodu w przepisie art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej: u.s.u.s.)¹ jako przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu właśnie m.in. zatrudnienia w ramach stosunku pracy (por. art. 6 ust. 1 pkt 1 u.s.u.s.). Natomiast w przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą (dalej: przedsiębiorcy) podstawę wymiaru składek stanowi zadeklarowana kwota, przy czym nie może ona być niższa niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 u.s.u.s. na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku (art. 18 ust. 8 u.s.u.s.). Na uwadze przy tym należy mieć, że w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia

---

* Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Prawa i Administracji, e:mail: p.kapusta@wpa.uz.zgora.pl.

¹ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 z późn. zm.

działalności gospodarczej podstawę wymiaru stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia (art. 18a ust. 1 u.s.u.s.).

Przywołane unormowania ustawowe wskazują na zróżnicowanie w zakresie sposobu określenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne przez ustawodawcę. Posługuje się on bowiem różnymi konstrukcjami. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne może stanowić faktyczny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, przychód w kwocie zadeklarowanej przez ubezpieczonego, jak też – niewskazane wcześniej rozwiązanie – kwota ustalona w ustawie.

Regulację odnoszącą się do określenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne należy mieć na uwadze wraz z kompetencją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS) do wydawania decyzji w indywidualnych sprawach dotyczących m.in. ustalania podstawy wymiaru składek (art. 83 ust. 1 pkt 3 *ab initio* u.s.u.s.), jak też kwestionowania informacji zawartych w imiennym raporcie miesięcznym. Właściwość ZUS w zakresie kontroli wysokości podstawy wymiaru składek wymaga uzupełnienia o unormowania z obszaru określania tejże podstawy. Odmienne uregulowanie sposobu ustalenia podstawy wymiaru składek w odniesieniu do pracowników i przedsiębiorców wpływa na zakres kompetencji organu rentowego. Skoro bowiem ustawodawca w jednych przypadkach jednoznacznie uzależnia wysokość podstawy wymiaru od osiąganego wynagrodzenia (pracownicy), zaś w innych dozwala na samodzielne jej wskazanie – byle tylko mieściła się we wskazanych w ustawie granicach (przedsiębiorcy), to także różnie – w zależności od kategorii ubezpieczonego – przedstawia się możliwość kwestionowania podstawy wymiaru przez ZUS.

Kwestionowanie przez ZUS wysokości wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

Przyjęcie przez ustawodawcę, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników stanowi wynagrodzenie, wiąże się koniecznością respektowania przez strony umowy o pracę regulacji odnoszących się do określenia wysokości wynagrodzenia za pracę. W pierwszej kolejności należy mieć na uwadze zasadę prawa do godziwego wynagrodzenia określoną w przepisie art. 13 zd. 1 kodeksu pracy (dalej: k.p.) (pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia za pracę). Przywołany przepis rozpatrywać należy łącznie z treścią przepisu art. 78 § 1 k.p.,

zgodnie którym wynagrodzenie za pracę powinno być tak ustalone, aby odpowiadało w szczególności rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom wymaganym przy jej wykonywaniu, a także uwzględniało ilość i jakość świadczonej pracy. Równocześnie pamiętać należy, że wynagrodzenie za pracę nie może być niższe niż wynagrodzenie minimalne. W zestawieniu z okolicznością wynikającą z art. 18 § 1 k.p., że „dla prawa pracy jest charakterystyczne występowanie [...] norm granicznie zastępujących lub jednostronnie bezwzględnie obowiązujących”², część przedstawicieli doktryny przyjmuje, że przy respektowaniu godziwego charakteru wynagrodzenia będzie ono mogło być, z uwagi na charakter norm prawa pracy, dowolnie ustalone³. Stwierdzenie to, z perspektywy prawa ubezpieczeń społecznych, wpisuje się w ogólną dyskusję o zakresie swobody stron umowy o pracę w kształtowaniu wynagrodzenia.

Semiimperatywny charakter norm prawa pracy nie stanowi jedyne ograniczenia w kształtowaniu przez strony stosunku pracy wysokości wynagrodzenia za pracę. Analiza nie może ograniczać się wyłącznie do regulacji z zakresu prawa pracy, ale musi uwzględniać kontekst systemowy wynagrodzenia za pracę, zwłaszcza powiązania z prawem ubezpieczenia społecznego. „Autonomia stron umowy w kształtowaniu jej postanowień podlega ochronie jedynie w ramach wartości uznawanych i realizowanych przez system prawa, a strony obowiązują nie tylko respektowanie własnego interesu jednostkowego, lecz także wzgląd na interes publiczny”⁴. Co oczywiste, umowa o pracę dotyczy wprost wzajemnych praw i obowiązków pracownika i pracodawcy (skutek bezpośredni). Wywołuje ona także dalsze, pośrednie skutki, „w tym w dziedzinie prawa ubezpieczeń społecznych, kształtując stosunek ubezpieczenia społecznego, w tym wysokość składki, co w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń”⁵. Zawarcie umowy o pracę oddziałuje na sferę ubezpieczeń społecznych i stąd jej treść (postanowienia umowy o pracę) powinna być oceniana także z perspektywy prawa ubezpieczeń społecznych. Analiza orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego pozwala na wskazanie podstawowych okoliczności, na które powinien zwracać uwagę organ rentowy w razie zamiaru kwestionowania wysokości wynagrodzenia za pracę mającego stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpie-

² H. Szurgacz, [w:] *Prawo pracy. Zarys wykładu*, red. H. Szurgacz, Warszawa 2016, s. 49.

³ Por. A.M. Świątkowski, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 76.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2005, nr 21, poz. 3338, Legalis nr 68453.

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 lipca 2016 r., III AUa 840/16, niepubl., Legalis nr 1501867.

czenia społeczne. Nie sposób jednak przyjąć jednej wspólnej miary dla wszystkich przypadków. Określenie jednoznacznych kryteriów klasyfikacji wynagrodzenia jako godziwego lub też nie jest problematyczne, stąd od organu rentowego, a ewentualnie następnie od sądu weryfikującego prawidłowość wydanej przez ZUS decyzji należy wymagać drobiazgowego rozpoznania wszelkich kwestii mogących mieć wpływ na ocenę danego przypadku, a zwłaszcza rodzaju, ilości i jakości świadczonej pracy oraz wymaganych kwalifikacji.

Powiązania prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych nakazują przyjęcie tezy, że podstawę wymiaru składki ubezpieczonego będącego pracownikiem stanowić ma wynagrodzenie godziwe. Ponieważ zagadnienie wynagrodzenia godziwego stanowi nie tylko przedmiot zainteresowań prawodawcy krajowego, ale też regulacji międzynarodowych, to na podstawie tych ostatnich można przyjąć, że „prawo do godziwego wynagrodzenia przejawia się w trzech płaszczyznach: prawie do godziwego wynagrodzenia minimalnego, prawie do wynagrodzenia odpowiadającego świadczonej pracy, prawie do nieuszczerplonego wynagrodzenia za pracę”⁶. Z uwagi na przedmiot opracowania kluczowa wydaje się druga ze wskazanych płaszczyzn.

Kwalifikacja wynagrodzenia jako godziwego wymaga ustalenia, że jest to wynagrodzenie „należne, właściwe, odpowiednie, rzetelne, uczciwe i sprawiedliwe, zachowujące cechy ekwiwalentności do pracy, natomiast ocena godziwości tego wynagrodzenia wymaga uwzględnienia okoliczności każdego konkretnego przypadku, a zwłaszcza rodzaju, ilości i jakości świadczonej pracy oraz wymaganych kwalifikacji”⁷. Z perspektywy prawa ubezpieczeń społecznych ocena godziwego charakteru wynagrodzenia wymaga wzięcia pod uwagę kryterium ochrony interesu publicznego i zasady solidarności ubezpieczonych. „Alimentacyjny charakter świadczeń przyznawanych z tytułu ubezpieczenia społecznego oraz zasada solidaryzmu sprawiają, że płaca stanowiąca podstawę wymiaru składki nie może być ustalana ponad granicę płacy słusznej, sprawiedliwej i zapewniającej godziwe utrzymanie i nie może rażąco przewyższać wkładu pracy, by w konsekwencji składka na ubezpieczenie społeczne nie przekładała się na świadczenie w kwocie nienależnej. Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych odwołują się bowiem do takiego przełożenia pracy i uzyskanego za nią wynagrodzenia na składkę na ubezpieczenie społeczne, które pozostaje w harmonii z poczuciem sprawiedliwości w ko-

⁶ M. Nowak, *Wynagrodzenie za pracę*, Warszawa 2014, s. 47.

⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 25 września 2012 r., III AUa 398/12, niepubl., Legalis nr 733127.

rzystaniu ze świadczeń z ubezpieczenia, udzielanych z zasobów ogólnospołecznych”⁸.

W orzecznictwie potwierdza się wynikającą z art. 86 ust. 2 u.s.u.s. możliwość przeprowadzenia przez ZUS „badania zarówno umowy o pracę, jak i ważności jej poszczególnych postanowień i – w ramach obowiązującej go procedury – zakwestionowania tych postanowień umowy o pracę w zakresie wynagrodzenia, które pozostają w kolizji z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa”⁹. Dopiero jednak przekazanie raportu, o którym mowa w art. 41 ust. 1 u.s.u.s., daje organowi rentowemu możliwość podjęcia faktycznych działań kontrolnych. Pamiętać należy, że ustawodawca daje możliwość zakwestionowania podstawy wymiaru składek wskazanej w raporcie nie tylko ZUS, ale również samemu ubezpieczonemu. „W ramach art. 41 ust. 12 i 13 u.s.u.s. ZUS może zakwestionować także wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe [inne rodzaje ubezpieczeń społecznych również – P.K.], jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 k.c.)”¹⁰. Także nadmierne podwyższenie wynagrodzenia za pracę rozpatrywać należy z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych jako ewentualnie dokonane z zamiarem nadużycia prawa do świadczeń¹¹.

Zasada godziwego wynagrodzenia za pracę wyraża zatem nie tylko konieczność uwzględnienia interesu pracownika w określeniu wysokości wynagrodzenia. Należy brać pod uwagę również ogólną sytuację ekonomiczną i społeczną, jak i świadomość społeczną. „W związku z tym nadmiernemu uprzywilejowaniu płacowemu pracownika w prawie ubezpieczeń społecznych, w którym pierwiastek publiczny zaznacza się bardzo wyraźnie, można przypisać – w okolicznościach każdego konkretnego wypadku – zamiar nadużycia świadczeń przysługujących z tego ubezpieczenia”¹².

⁸ *Ibidem*.

⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05... Tak też: wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2013 r., III AUa 1515/12, niepubl., Legalis nr 755572; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., III UK 7/09, niepubl., Legalis nr 512923.

¹⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05... Tak też wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 kwietnia 2014 r., III AUa 1136/13, niepubl., Legalis nr 992895.

¹¹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 16/05, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2006, nr 11–12, poz. 191, Legalis nr 75189.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 września 2012 r., III AUa 433/12, niepubl., Legalis nr 734897.

Samego zawarcia umowy o pracę celem uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie należy, co do zasady, uważać za sprzeczne z ustawą¹³. Wszak nawiązanie stosunku pracy ma na celu nie tylko uzyskiwanie bieżących środków utrzymania, ale też poprzez uczestnictwo (przymusowe) w systemie ubezpieczenia społecznego zabezpieczenie świadczeń na wypadek wystąpienia jednego z ryzyk objętych tym ubezpieczeniem. Już nawiązanie umownego stosunku pracy powoduje podleganie ubezpieczeniom społecznym. Stąd też nie tylko pozorne umowy o pracę¹⁴ muszą być negatywnie oceniane z perspektywy ubezpieczeń społecznych, ale także te, w których ustalono rażąco wysokie wynagrodzenie za pracę¹⁵. „Obowiązująca w prawie ubezpieczenia społecznego zasada solidaryzmu wymaga, aby płaca – stanowiąca jednocześnie podstawę wymiaru składki – nie była ustalana ponad granicę płacy słusznej, a stanowiła wynagrodzenie odpowiednie, rzetelne, uczciwe, zachowujące cechy ekwiwalentności do pracy”¹⁶.

Niejednokrotnie praktyka orzecznicza ZUS wskazywała na kwestionowanie warunków umów o pracę zawieranych przez kobiety w ciąży. Sam stan ciąży pracownicy nie stanowi o nieważności postanowień umowy o pracę, zwłaszcza klauzul płacowych. „Pracownica w ciąży, która podejmuje pracę za rozsądnym wynagrodzeniem, mieszczącym się w granicach akceptowanych na danym rynku pracy, nie może być gorzej traktowana również w sferze ubezpieczeń społecznych, niż pozostali ubezpieczeni”¹⁷. Zapewnienie ochrony ubezpieczeniowej wskutek nawiązania stosunku pracy i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne jest zjawiskiem naturalnym. Jeżeli tylko uzgodnione umową o pracę wynagrodzenie odpowiada warunkom wynagrodzenia godziwego, powinno stanowić podstawę wymiaru składek.

¹³ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych” 2005, nr 15, poz. 235, Legalis nr 69644 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych” 2006, nr 7–8, poz. 122, Legalis nr 74142.

¹⁴ Umowę o pracę uważa się za zawartą dla pozorów (art. 83 § 1 k.c.), jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie o pracę jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a osoba wskazana w umowie o pracę jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy. Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 321/04, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2006, nr 11–12, poz. 190, Legalis nr 75188.

¹⁵ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2017 r., I UK 253/17, niepubl., Legalis nr 1675543.

¹⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 sierpnia 2013 r., III AUa 1553/12, niepubl., Legalis nr 740707.

¹⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 lutego 2015 r., III AUa 1301/14, niepubl., Legalis nr 1213348.

W przypadku wystąpienia wątpliwości co do nadmiernego uprzywilejowania płacowego pracownika należy przeprowadzić ocenę z punktu widzenia art. 58 k.c. w zw. z art. 300 k.p. Kompetencja ZUS określona przepisami art. 41 ust. 12 i 13 u.s.u.s. pozwala organowi rentowemu „zakwestionować [...] wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe [inne rodzaje ubezpieczeń społecznych również – P.K.], jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa”¹⁸. Ustalenie wynagrodzenia w wysokości nieproporcjonalnej do m.in. wkładu pracy i posiadanego wykształcenia może zostać ocenione „jako naruszenie zasad współżycia społecznego, polegające na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu, zatem uzgodnienia stron umowy, dotyczące wynagrodzenia za pracę – za dotknięte nieważnością z mocy art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 300 k.p.”¹⁹.

Posłużenie się przez organ rentowy lub sąd oceną z perspektywy zasad współżycia społecznego wymaga dokładnej analizy stanu faktycznego oraz uzasadnienia przekonującego o naruszeniu tychże zasad, w szczególności że nie są one normatywnie zdefiniowane. Wskazówki w tym zakresie odnaleźć można w orzecznictwie, w którym wyjaśnia się, że „w piśmiennictwie prawniczym z ostatnich lat podkreśla się, że przy uwzględnieniu, iż RP jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP), należy przyjąć, że odwołanie się do zasad współżycia społecznego oznacza odwołanie się do idei słuszności w prawie i do powszechnie uznawanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa. Ujmując rzecz ogólnie, można przyjąć, że przez zasady współżycia społecznego należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania”²⁰.

Zarówno przepisy prawa cywilnego (art. 5 k.c.), jak też prawa pracy (art. 8 k.p.) przewidują instytucje chroniące przed działaniami jednostek nadużywających przysługujących im praw podmiotowych. Odmowa udzielenia ochrony dotyczy wówczas tych podmiotów, które swoje prawo wykonują sprzecznie z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-

¹⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2013 r., III AUa 1515/12, niepubl., Legalis nr 755572.

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 września 2012 r., III AUa 433/12...

²⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1999 r., I CKN 971/97, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych” 1999, nr 10, poz. 168, Legalis nr 43823. Tak samo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 1756/00, niepubl., Legalis nr 61221.

-gospodarczym przeznaczeniem swego prawa. „Każde prawo podmiotowe istnieje w granicach wyznaczonych treścią art. 5 k.c. i art. 8 k.p. Przepis ten ma zastosowanie wówczas, gdy postępowanie uprawnionego nie tylko nie jest zgodne z obiektywnie rozumianymi i powszechnie przyjmowanymi normami moralnymi, ale jest sprzeczne z tymi normami”²¹. Ustawodawca posługuje się w tym zakresie domniemaniem wrzuszalnym. „Domniemanie przemawia za tym, że ten, kto korzysta ze swego prawa, czyni to w sposób zgodny z zasadami współzycia społecznego. Dopiero istnienie szczególnych okoliczności może domniemanie to obalić i pozwolić na zakwalifikowanie określonego zachowania jako nadużycia prawa niezaskługującego na poparcie z punktu widzenia zasad współzycia społecznego”²².

Uznanie przez organ rentowy za nieważne części postanowień umowy o pracę w zakresie określenia wysokości wynagrodzenia rodzi konieczność zastąpienia tych klauzul. Ustawodawca nie normuje jednak tego zagadnienia, choć mocą przepisu art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c) u.s.u.s. do zakresu działania ZUS należy m.in. wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne. W działalności organu rentowego pomocne może być kryterium średniego wynagrodzenia uzyskiwanego w okresie ubezpieczenia, co też zresztą odpowiada stosowanej w ubezpieczeniach społecznych przeciętności²³. Kierowanie się takim kryterium nie może być uznane za arbitralne, jeśli tylko pozostaje w związku z okolicznościami danej sprawy. W braku jednoznacznych wytycznych ustawowych niezbędne jest orzekanie przez ZUS poprzez przyjęcie pewnych zobiektywizowanych przesłanek, czemu wskazana propozycja odpowiada. W razie określenia przez organ rentowy wysokości wynagrodzenia mającego stanowić podstawę dla podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie można bezwzględnie obniżyć tych wartości do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, gdyż niejednokrotnie może okazać się ono zaniżone, biorąc pod uwagę okoliczności danego przypadku²⁴.

²¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 lutego 2015 r., III AUa 1301/14...

²² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2001 r., II CKN 103/99, niepubl., Legalis nr 52032; por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1965 r., III CR 278/65, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 1965, nr 7–8, poz. 130, Legalis nr 12511 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2000 r., II CKN 956/00, OSP 2003 nr 3, poz. 35, Legalis nr 48902.

²³ Por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05...

²⁴ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 lutego 2016 r., III AUa 1558/15, niepubl., Legalis nr 1428493.

Kwestionowanie przez ZUS wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne przedsiębiorców

Podleganie ubezpieczeniom społecznym przez przedsiębiorców wynika wprost z przepisów u.s.u.s. (por. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu – art. 6 ust. 1 pkt 5 u.s.u.s i wypadkowemu – art. 12 ust. 1 u.s.u.s. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu – art. 11 ust. 2 u.s.u.s.). Ustawodawca wskazuje przy tym, że osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą podlegają ubezpieczeniom społecznym od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej²⁵.

Wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej: CEIDG) tworzy domniemanie prowadzenia działalności, a przez to podlegania ubezpieczeniom społecznym. Domniemanie to ma charakter *praesumptio iuris tantum* i może zostać obalone – przez wykazanie, że pomimo wpisu do CEIDG osoba fizyczna nie prowadzi pozarolniczej działalności gospodarczej, a w konsekwencji nie podlega ubezpieczeniom społecznym. Jak słusznie wskazuje się w orzecznictwie, „jeżeli jednak ZUS nie dowodzi fikcyjności tytułu, to nie może uchylić się od powinności objęcia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność ubezpieczeniami obowiązkowymi, jak również chorobowym, któremu ten ubezpieczony podlega na zasadzie dobrowolności przez zgłoszenie stosownego wniosku (art. 11 ust. 2 i art. 36 ust. 5 u.s.u.s.)”²⁶. Jeżeli w okolicznościach danego przypadku organ rentowy kwestionuje prowadzenie działalności gospodarczej przez ubezpieczonego, to nie jest zasadne wydanie decyzji wymiarowej na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 u.s.u.s. W takim bowiem przypadku ZUS powinien wydać decyzję w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Możliwość kontroli podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne przedsiębiorców jest znacząco ograniczona w porównaniu do ubezpieczonych pracowników. Zasadą bowiem jest, że w przypadku przedsiębiorców podstawę wymiaru składek stanowi zadeklarowana kwota, przy czym nie może ona być niższa niż 60% prognozowanego

²⁵ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 z późn. zm.

²⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2010, nr 21–22, poz. 267, Legalis nr 215206.

przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek. Ubezpieczonemu przysługuje zatem prawo określenia wysokości deklarowanej podstawy wymiaru na ubezpieczenia społeczne, jeśli tylko mieści się ona w granicach zakreślonych ustawą. Dlatego też Sąd Apelacyjny w Katowicach *de lege lata* słusznie przyjmuje, że obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i ich wysokość „związane są wyłącznie z istnieniem tytułu ubezpieczenia i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą, niezależnie od wysokości osiąganego przychodu”²⁷. Brakuje podstaw do zakwestionowania zadeklarowanej kwoty, „jeżeli jest ona zgodna z przepisami prawa ubezpieczenia społecznego oraz mieści się w granicach przewidzianych tym prawem dla podstawy wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe i to tym bardziej w sytuacji, gdy [...] zadeklarowana kwota jest adekwatna do faktycznego przychodu osiąganego przez ubezpieczonego”²⁸.

W przeciwieństwie do możliwości kwestionowania wysokości wynagrodzenia za pracę stanowiącego podstawę składek na ubezpieczenia społeczne pracowników organowi rentowemu nie przyznano kompetencji kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez przedsiębiorcę, jeśli tylko mieści się ona w granicach wskazanych w art. 18 ust. 8 u.s.u.s. Ponieważ przepisy prawa cywilnego nie znajdują zastosowania w sferze ubezpieczeń społecznych, nie ma także możliwości podważenia przez ZUS zadeklarowanej kwoty na podstawie art. 58 k.c. albo art. 5 k.c. „Stosunek ubezpieczenia społecznego przedsiębiorcy nie może podlegać ocenie zgodności z normami prawa cywilnego, ponieważ objęcia ubezpieczeniem nie poprzedza żadna czynność nawiązująca stosunek cywilnoprawny. Organ rentowy wydając decyzję realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej, a w odniesieniu do prawa publicznego nie znajdują także zastosowania klauzule generalne z art. 5 k.c.”²⁹. Korekta rygoryzmu prawa publicznego nie może być dokonywana konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego³⁰. „Uprawnień tego organu do takiego zachowania nie mo-

²⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2014 r., III AUa 3445/13, niepubl., Legalis nr 1163554. Tak też Sąd Najwyższy wskazujący, że „wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób prowadzących działalność pozarolniczą w przedziale od 60% do 250% przeciętnego wynagrodzenia zależy od deklaracji ubezpieczonego, nie mając żadnego odniesienia do osiąganego przez te osoby przychodu”, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10...

²⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007 r., II UK 106/07, niepubl., Legalis nr 163722.

²⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 stycznia 2016 r., III AUa 1176/15, niepubl., Legalis nr 1428492.

³⁰ Por wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2007, nr 23–24, poz. 359, Legalis nr 90482.

żna doszukać się również w przepisach prawa ubezpieczeń społecznych, w tym w [...] art. 83 ust. 1 i 2 w zw. z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 68 ust. 1 i 2 u.s.u.s.”³¹.

Podsumowanie

Różnorodność tytułów ubezpieczenia skutkowałą przyjęciem przez ustawodawcę odmiennych rozwiązań w zakresie określenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Jak wykazuje analiza rozwiązań normatywnych z tego zakresu dotyczących pracowników i przedsiębiorców, odmiennie przedstawiają się także kompetencje kontrolne ZUS. O ile bowiem kiedy organ rentowy kwestionuje wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników i może stwierdzić nieważność odpowiednich części umowy o pracę (podlega kontroli sądowej), o tyle w przypadku przedsiębiorców możliwość ta ogranicza się li tylko do weryfikacji faktu, czy zadeklarowana kwota mieści się w przedziale 60%–250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 u.s.u.s. Stąd też ZUS, po pierwsze, może wskazywać, że wynagrodzenie mające stanowić podstawę wymiaru składek nie jest wynagrodzeniem godziwym. Po drugie, organ rentowy – poprzez posłużenie się odesłaniem z art. 300 k.p. – może posłużyć się przepisem art. 58 k.c. i w ten sposób uzasadniać nieważność postanowień umowy o pracę określających wysokość wynagrodzenia. Względem przedsiębiorców, którzy zadeklarowali podstawę wymiaru składek w kwocie odpowiadającej wartościom granicznym z art. 18 ust. 1 u.s.u.s., organ rentowy może jedynie starać się obalić domniemanie prowadzenia działalności gospodarczej, z czym związane jest podleganie ubezpieczeniom społecznym. Ta kwestia jednak wykracza poza ramy uprawnienia art. 83 ust. 1 pkt 3 u.s.u.s. stanowiącego przedmiot tego opracowania.

W świetle przywołanego w opracowaniu orzecznictwa należy przyjąć, że dla oceny prawidłowości określenia wynagrodzenia za pracę mogą zostać zastosowane liczne kryteria, w tym występujące kumulatywnie. Najczęściej wskazuje się na takie uwarunkowania danego stosunku pracy jak: kondycja finansowa pracodawcy³², wynagrodzenie innych pracow-

³¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10...

³² Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 kwietnia 2013 r., III AUa 759/12, niepubl., Legalis nr 1024671 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 lutego 2016 r., III AUa 1558/15...

ników³³, tempo wzrostu wynagrodzenia³⁴, zakres powierzonych pracownikowi obowiązków³⁵, rodzaj wykonywanej pracy i jej charakter³⁶, wymagane na danym stanowisku kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie³⁷, jak też ich posiadanie przez konkretnego pracownika³⁸. Nie bez znaczenia pozostają wiek pracownika³⁹ oraz wcześniej uzyskiwane na takim lub podobnym stanowisku wynagrodzenie⁴⁰. Czynnikiem służącym do oceny godziwości wynagrodzenia za pracę jest także wymiar czasu pracy⁴¹, w jakim zatrudniony jest pracownik, wkład pracy⁴², więzy rodzinne i towarzyskie pracownika i pracodawcy, jak też stosunki własnościowe zachodzące między pracownikiem a pracodawcą⁴³. Niejednokrotnie wskazuje się ogólnie na sytuację, w której ustalona wartość wynagrodzenia oderwana została od cechy ekwiwalentności pracy⁴⁴. Wskazane okoliczności pozwalają stwierdzić, że ZUS nie kwestionuje samych kwot określonych przepisami u.s.u.s., ale treść stosunku pracy determinującego stosunek ubezpieczenia społecznego. Powyższe nie znajduje w obowiązującym stanie prawnym żadnego zastosowania dla oceny wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne przedsiębiorców.

Ubezpieczonemu przedsiębiorcy „przysługuje prawo określenia deklarowanej kwoty podstawy wymiaru na ubezpieczenia społeczne [...], jeśli

³³ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2006, nr 11–12, poz. 192, Legalis nr 75190.

³⁴ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 września 2012 r., III AUa 420/12, niepubl., Legalis 733136.

³⁵ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 października 2013 r., III AUa 294/13, niepubl., Legalis nr 746605.

³⁶ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 23 lipca 2015 r., III AUa 651/15, niepubl., Legalis nr 1349134.

³⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 maja 2015 r., III AUa 743/14, niepubl., Legalis nr 1285075.

³⁸ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2013 r., III AUa 1515/12, niepubl., Legalis nr 755572.

³⁹ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 lipca 2016 r., III AUa 840/16...

⁴⁰ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 września 2016 r., III AUa 528/16, niepubl., Legalis nr 1533053.

⁴¹ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 lutego 2016 r., III AUa 1103/15, niepubl., Legalis nr 1428792.

⁴² Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 września 2012 r., III AUa 433/12...

⁴³ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2017 r., I UK 259/16, niepubl., Legalis nr 1675544.

⁴⁴ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 lutego 2015 r., III AUa 1301/14... oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 sierpnia 2013 r., III AUa 1553/12...

mieści się w granicach zakreślonych ustawą⁴⁵. Zadeklarowana kwota nie musi przy tym mieścić się w ramach uzyskiwanego przychodu. Sytuacja taka może prowadzić do nieekwiwalentności świadczeń uzyskiwanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych względem wkładu ubezpieczonego. Problemu tego *de lege lata* nie można rozwiązywać poprzez przypisanie ZUS uprawnienia do kontroli deklarowanej kwoty jako zmierzającej do osiągnięcia zawyżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, albowiem kompetencja taka nie wynika z przepisów u.s.u.s. „Wyposażenie organu ubezpieczeń społecznych w narzędzia umożliwiające kwestionowanie sposobu wykonywania przez ubezpieczonych ich uprawnień tylko z uwagi na «kardynalne wartości i zasady systemu ubezpieczeń społecznych» jest zaś niedopuszczalne”⁴⁶.

Zmiana kompetencji ZUS wymaga zatem podjęcia działań ustawodawczych. W ich ramach należałoby nie tylko rozważyć wprowadzenie dodatkowego kryterium ograniczającego wysokość deklarowanej kwoty podstawy wymiaru (do wysokości uzyskiwanego przychodu, jednak nie więcej niż 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 u.s.u.s.). Nowelizacja u.s.u.s. powinna również odnieść się do skuteczności podwyższenia przez przedsiębiorcę deklarowanej kwoty w relacji do chwili wystąpienia ryzyka ubezpieczeniowego. Dopóki danego rodzaju zdarzenie ubezpieczeniowe pozostaje niepewne (np. brakuje wiedzy o stanie ciąży), przedsiębiorca powinien mieć możliwość podwyższenia deklarowanej kwoty podstawy wymiaru. Późniejsza zmiana powinna pozostawać bez wpływu na wysokość świadczeń z ubezpieczenia społecznego związanych z danego rodzaju ryzykiem (np. zasiłku macierzyńskiego).

Bibliografia

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 z późn. zm.

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 z późn. zm.

⁴⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2014 r., III AUa 3445/13...

⁴⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10...

Orzecznictwo

- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2005, nr 21, poz. 3338, Legalis nr 68453.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2010, nr 21–22, poz. 267, Legalis nr 215206.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1965 r., III CR 278/65, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 1965, nr 7–8, poz. 130, Legalis nr 12511.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1999 r., I CKN 971/97, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Cywilnych” 1999, nr 10, poz. 168, Legalis nr 43823.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2000 r., II CKN 956/00, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2003, nr 3, poz. 35, Legalis nr 48902.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2001 r., II CKN 103/99, niepubl., Legalis nr 52032.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 1756/00, niepubl., Legalis nr 61221.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych” 2005 r., nr 15, poz. 235, Legalis nr 69644.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 16/05, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2006, nr 11–12, poz. 191, Legalis nr 75189.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych” 2006, nr 7–8, poz. 122, Legalis nr 74142.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 321/04, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2006, nr 11–12, poz. 190, Legalis nr 75188.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych”, 2006, nr 11–12, poz. 192, Legalis nr 75190.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych” 2007, nr 23–24, poz. 359, Legalis nr 90482.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007 r., II UK 106/07, niepubl., Legalis nr 163722.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., III UK 7/09, niepubl., Legalis nr 512923.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2017 r., I UK 253/17, niepubl., Legalis nr 1675543.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2017 r., I UK 259/16, niepubl., Legalis nr 1675544.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2013 r. III AUa 1515/12, niepubl., Legalis nr 755572.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 września 2012 r., III AUa 420/12, niepubl., Legalis 733136.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 25 września 2012 r., III AUa 398/12, niepubl., Legalis nr 733127.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 września 2012 r., III AUa 433/12, niepubl., Legalis nr 734897.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2013 r., III AUa 1515/12, niepubl., Legalis nr 755572.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 kwietnia 2013 r., III AUa 759/12, niepubl., Legalis nr 1024671.

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 sierpnia 2013 r., III AUa 1553/12, niepubl., Legalis nr 740707.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 października 2013 r., III AUa 294/13, niepubl., Legalis nr 746605.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 kwietnia 2014 r., III AUa 1136/13, niepubl., Legalis nr 992895.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2014 r., III AUa 3445/13, niepubl., Legalis nr 1163554.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 lutego 2015 r., III AUa 1301/14, niepubl., Legalis nr 1213348.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 maja 2015 r., III AUa 743/14, niepubl., Legalis nr 1285075.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 23 lipca 2015 r., III AUa 651/15, niepubl., Legalis nr 1349134.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 stycznia 2016 r., III AUa 1176/15, niepubl., Legalis nr 1428492.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 lutego 2016 r., III AUa 1103/15, niepubl., Legalis nr 1428792.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 lutego 2016 r., III AUa 1558/15, niepubl., Legalis nr 1428493.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 lipca 2016 r., III AUa 840/16, niepubl., Legalis nr 1501867.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 września 2016 r., III AUa 528/16, niepubl., Legalis nr 1533053.

Opracowania

- Nowak M., *Wynagrodzenie za pracę*, Warszawa 2014.
- Prawo pracy. Zarys wykładu*, red. H. Szurgacz, Warszawa 2016.
- Świątkowski A.M., *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2016.

THE BASIS FOR CALCULATING SOCIAL SECURITY CONTRIBUTIONS OF WORKERS AND PERSONS RUNNING ECONOMIC ACTIVITY OUTSIDE AGRICULTURE AND THEIR BEING CALLED INTO QUESTION BY THE SOCIAL INSURANCE INSTITUTION

Abstract: The legislator adopts various methods to determine the amount of the basis for calculating social security contributions. In the case of employees, it assumes that it is income from employment. In relation to persons conducting non-agricultural business activity, the legislator established the possibility of declaring the amount constituting the basis for calculating social contributions dimension, but it cannot be lower than 60% and not higher than 250% of the projected average monthly salary. ZUS (Social Insurance Institution) has the competence to determine the amount of contributions and their collection. However, in view of the techniques adopted for determining the basis, the pension authority's competence in checking the amount of the contribution base is different according to the category of the insured.

Keywords: SOCIAL SECURITY OF EMPLOYEES, SOCIAL SECURITY OF ENTREPRENEURS, BASIS FOR THE CONTRIBUTION DIMENSION, DECLARED AMOUNT AS THE BASIS FOR CONTRIBUTION DIMENSIONS, FAIR SALARY